

ROMANIA NOUA

1 luna . . . . . Lei 8
Abonamente: 6 luni 45
1 An 80

Organ de propagandă pentru mișcarea politică a tuturor Românilor

Redacția și Administrația
— Strada Gogol No. 39 — Chisinau —
— TELEFON 51 —

Director: Dr. ONISIFOR GHIBU

Iese în fiecare zi de lucru
Sub conducerea unui comitet alcătuit de Români din toate țările

Prim-Redactor: Dr. ION MAREU

Spre pacea eternă

Printre cărțile care s'au tipărit la București în timpul ocupației, este și traducerea broșurii scrise acum vreo 120 de ani de marele filosof german **Imanuel Kant**, sub titlul „Zum ewigen Frieden” adică **Spre pacea eternă** (vehiculă).

Dintre toate scrierile de o incomparabilă adâncime ale filosofului de la Königsberg, aceasta era cea despre care se credea că e mai ireală, mai fantastică. O pace veșnică nu e cu putință, războiul e doar un element al întocmirii lumii lăsată de Dumnezeu; el dezvoltă cele mai nobile virtuți în om, fără el lumea s'ar întomoi și s'ar pierde în materialism. Așa se spune de prețințelul, și peste proiectul lui Kant care se ocupa de pacea eternă ca de „cel mai mare bun politic”, se trecea cu o ușoară zămbire.

Războaiele au continuat deci și după broșura lui Kant cu aceeași înverșunare ca și înainte, ba tehnica lor a dus la o perfecțiune de distrugere nevăzută înainte de mințile omenească.

Războiul pe uscat, în aer, pe apă și în apă a adins în vremurile din urmă culmi de-a dreptul fantastice. Nici odată nu se părea deci să fim mai departe de pacea eternă decât acum, și nici odată nu părea mai lipsită de actualitate traducerea în românește a broșurii lui Kant. Și totuși, câtă lumină aduce ea în sufletul nostru și câte nădejdi în trezeste ea în inimile atât de greu încercate de nenorocirile celor patru ani și jumătate de război! Și nu e un simplu platonism, nu e sentimentalism, nu e un sentiment de siguranță care se desface acum din această întrebare: Evenimentele din urmă ne fac să ne gândim la „pacea eternă” într'un chip în care omenească nu s'a găndit încă nici odată până acum.

În adevăr, nici odată în fața vreunei păci făcute de diplomați și militari nu s'a vorbit de acele condiții morale care trebesc puse la baza ei în scopul promovării binelui omenirii întregi, ci s'a vorbit numai de „echilibrul de puteri”, de „preponderanță economică”, de „egheemonie”, de „interesele dinastelor”, de „libertatea marilor” ș. a., dar nici odată de libertatea și dreptatea popoarelor de a trăi potrivit destinului lor firești spre binele lor și al omenirii întregi.

Grozavii războiului pe care-l petrecem astăzi credem însă că ne va aduce în adevăr pacea și dacă nu eternă, în tefelul absolut al curântului, dar pacea durabilă care ca tămăduirea ranile adânci ale vremii și să dăreze o viață morală superioară și o civilizație mai înaltă. Propunerile de pace ale lui Wilson derama, în adevăr, totă vechea concepție brutală care conduce pe mai mari popoarelor; ele lovesc în mîna tendințele de supremație ale popoarelor, grandomania împăraților și poftele salbatace de cucerire ale militaristilor și ale diplomaților.

Le lătronează drepturile limbilor și ale popoarelor; ele așază pe trepte egale popoarele mici cu popoarele mari și face stăpâni ai pământului pe aceia cari l-au stăpânit din vechi și cari l-au lătrat și-l lătrăază. Ele pun în locul Patriei—Dreptatea.

Dacă forța a putut desantăni atât de des cataclismele grozave ale războaielor, dreptatea va impiedica pe cel tare în poftele sale egoiste și va asigura fiecareia

dreptul negritbit la viață și astfel locul războiului îl va lua pacea binefăcătoare. După războiul cel mai erant vom avea pacea cea mai dreaptă și mai lungă. Războiul acesta înca nu s'a isprăvit până în momentul de față, căci mai sunt încă popoare

mai sunt popoare cari versă-l fac pe Wilson să lăcească „drepturile milenare”, cari de fapt sunt nedreptăți milenare față de alții; mai sunt egoiști cari nu se pot ridica până la înalțimea marilor idei morale și fac totul pentru a-și putea ține în lume o situație privilegiată. Dar lumea nu se va opri pe loc în drumul ei spre mai bine, spre pacea mică relativ eternă și ea va mătura din cale-i popoarele cari nu vor să lătească duhul vremii.

(Censurat)

Telegramele din urmă spun, că împăratul Karl al Austriei și-a mutat rezidența la Gödöllö, lângă Budapesta. Un tren lung, de 70 vagoane, a arătat din Burgul rînză relicvele santelele Habsburgilor și cripta Capetinelor a rămas tristă și părăsită pentru totdeauna.

Desigur, s'a fost bucurie în trenul imperial, când a pornit din gara de sud la Viena, nici între perchea imperială, nici între vâstarii ei și nici între legiunea lacheilor, cari își vedeau năruindu-se vicurile faște o viață întreagă la ușile Burgului. Și dintre toți, poate acești lachei cu simțul întredederii nenorocirilor suprautilizat, au întrederi mai întai adevăratul înțeles al evacuării familiei imperiale din Viena la Budapesta. Ei simțeau mai bine, că aceasta nu este o călătorie de plăcere făcută pentru a gusta din salomul trenului imperial frumusețile regiunilor dintre Viena și Budapesta și nici pentru a schimba luxul Burgului cu cel al palatului de pe muntele Gallert, ori de la Gödöllö.

Cu trenul acesta pleca un tren întreg, o viață de generații, o stăpînire de sute de ani, un vis de domnie eternă, pentru că niciodată s'a nu se mai întoarcă și pentru că s'a nu face acolo unde merge, decât doar un scurt progres.

Prin această prîmă trebuie privită mutarea curții imperiale din Viena, în mijlocul Ungurilor. Austria lichidată odată, Viena nu mai ofera scumii unei dinastii. Neamurile renașcute și statele lor noi nu vor mai suferi în fruntea lor o și un vîstar imperial al strămoșilor.

De aceea pleacă împăratul Karl, cu jama deșertată de vicuri, din mijlocul unei împărății mari pentru ca să dărească **regile unei țări mici**, cu un viitor mai asigurat, la aparență.

Nici un neam nu este atât de puțin stăbînitor în credință și loialitate, ca Ungurul.

De câte ori, în cursul veacurilor, n'au detronat Ungurii pe Habsburgi, câte revolte n'au făcut pentru ca să scape de dominația lor?

În primejdia zilelor de astăzi împăratul Karl se pare însă, că uită a-cesta. El vine în mijlocul acestui popor necredincios cu o ultima iluzie.

Dar cine știe până la urmă ce se va alege de bogățiile și relicvele din cele 70 de vagoane sosite zilele acestea la Gödöllö...

MİȘCARE REVOLUȚIONARĂ ÎN UNGARIA

Vărsări de sânge în Budapesta

— Mulțimea rupe corvoanele militare —

Cecea era de prevăzut, s'a întâmplat. În Ungaria reacționară mulțimea s'a răsvrătit și a început lupla pentru răsturnarea stărilor actuale. Nu știm până în momentul acesta, ce caracter are mișcarea revoluționară și ce proporții a luat, — după toate probabilitățile însă ea stă în strînsă legătură și cu evenimentele de pe fronturi și cu lichidarea Austriei.

Întai telegrama Nauen, care răspunde această știre. „Vossische Zeitung” vorbește de sângeroase lupte de stradă în Budapesta. Mulțimea venind din Buda, peste pod, a rupt două corvoane militare, iar la cerdoul ei trece s'a produs între ea și armată o violență elocrentă. Armata a tras focuri de armă și de mitralieră. S'au dat și lupte cu buțoneta. Mulțimea a fost respinsă.

Austro-Ungaria se grăbește

Viena. — Contele Andrássy a trimis o telegramă particulară lui Lansing, în care spune că a luat măsuri ca problemele Austro-ungare să se rezolve în deplină libertate și să se organizeze viitorul în conformitate cu dorințele popoarelor. Cere ca să se lucreze cât mai repede armistițiul și pacea.

Chestiunea Românilor din Austro-Ungaria e o chestiune internațională

— Declarațiunile partidului național —

Budapesta. — Partidul național român consideră chestiunea naționalităților nu ca o chestiune internă a Ungariei ci ca o chestiune internațională care trebesc rezolvită la congresul de pace generală.

În consiliul național deputații români persistă ca Români din Austro-Ungaria să fie reprezentați prin delegații, tot la conferința internațională de pace.

Fixarea condițiilor de armistițiu

Londra. — „Morning Post” anunță că toate condițiile de armistițiu sunt în principiu fixate și ele vor fi comunicate Germaniei peste câteva zile.

Tulburări socialiste la Berlin

Lyon. — La Berlin au avut loc intruniri ale social-democrațiilor independenți, la care au vorbit frantași socialisti printre cari Hoffmann și Ledebur. După intruniri au avut loc manifestații și turburări pe străzi. Demonstrații au fost împrăștiate.

Germanii se tem de o lovitură mortală

Berlin. — După cum scrie „New York Herald” trebuie să ne așteptăm (Germanii) ca să fim loviți în inimă prin evenimentele viitoare. La congresul de pace va trebui să încercăm de a salva și de a discuta. Pacea viitoare e așteptată de cum e așteptată, dar nu mai poate fi oprită. E singura chestiune de a o face să vină cât mai repede.

Condițiile de pace ale lui Roosevelt

Cetin în „Vossische Zeitung” dela 7 Octombrie fostul președinte al Statelor-Unite. Într'o cuvîntare ținută la New-York Roosevelt s'a pronunțat în felul următor asupra scopurilor de război ale Statelor-Unite. „Pacea spre care năzuim noi va aduce o deplină despăgubire pentru daunele pe care Germania le-a pricinuit lumii. Despăgubirea de război trebuie să fie impusă așa încât Germania să nu aibă niciodată posibilitatea de a lua asupra sa o sarcină așa de mare. Scribiți și Români trebuie să i se restituie tot ce le-a luat Bulgaria. Austro-Ungaria și Turcia trebuie necondiționat împărțite.

Turcia trebuie să părăsească definiiv Europa. Franța trebuie să primească Alsacia-Lorena, iar Belgia o completă despăgubire. Ținuturile italiene ale Austriei trebuie să fie alăturate Italiei și cele românești ale Ungariei, României. Eroiți cehi-slovaci trebuie să formeze un stat independent, tot așa Slavii de sud.

Polonia trebuie să intre în stăpînirea teritoriilor sale din Prusia și Austria, iar litoralul ei trebuie să se întindă dealungul mării Baltice. Libertatea și independența Lituaniei, Livlandei și Finlandei trebuie să fie garantate. Nici o parte a Rusiei nu i permis să rămână sub jugul nemțesc.

Schleswig trebuie restituit Daniei. Anglia și Japonia vor rămânea în posesiunea colonilor pe care le-a cucerit.

În sfârșit trebuie eliberate încă Armenia, din Palestina să se formeze un stat evreesc, iar creștinii din Siria să devină independenți.

Reconstituirea blocului moldovenesc

După încercările zadarnice ale unora din deputații „Sfatului Țării” de-a forma grupari nouă, membrii blocului moldovenesc și-au dat după o constatare din nou mană spre a duce la izbândă cea din urmă și mai scumpă problema a lor: Reforma agrară.

Li felicităm pentru acest act de solidarizare și le dorim cea mai deplină izbândă.

Aniversarea autonomiei Basarabiei

Duminecă, în 21 Octombrie, se împlinesc un an dela declararea autonomiei Basarabiei.

Cu acest prilej; matineul Universității populare va fi închinat sârbătoririi acestui mareș a t în viața națională a noastră. Înainte de matineu, deputații moldoveni din „Sfatul Țării”, vor lua parte la sârbătorii din Catedrală de unde se vor duce cu toții în sala eparhială.

Aici vor ținea cuvîntări: D-nii Halippa, Catelli, Pântea și A. Criban.

Ion Al. Brătescu-Voinesti

Academia Română, în sesiunea ținută săptămîna trecută la Iași, a ales membru activ al ei pe gingașul navelist I. Al. Brătescu-Voinesti, pe care-l putem socoti cu drept cuvînt o glorie a scrisurii române. În întreaga literatură noastră nu este alt scriitor a cărui operă să inducăze atât de mult și să te facă atât de bun ca opera atât de adăuc-omenească a lui Brătescu-Voinesti. Cele două volume de nuvele „În lumea dreptății” și „Letanerie și lumină” vor rămânea pentru totdeauna în literatura noastră. Oricine le va citi va rămânea pe urma lor cu un prisos de bunăte sufletescă.

Dar Brătescu Voinesti nu e numai un scriitor desăvârșit, ci și un excelent patriot. Cele două scrieri despre „Politica” ni l arată ca pe un patriot mai de valoare decât toată pleava politicienilor mari și mici, cari de fapt promovează atât de puțin binele obștesc. Ardelenii și Bucovenii își vor aduce pînurea amîntă cu recunoștință de sîla pe care Brătescu-Voinesti li-o trimetea la începutul lui Septembrie 1914, când într'un număr din revista „Flacăra” dela București le spunea vestea cu atîta înfigurare așteptată

Na facem o plăcere reproducînd astăzi aici acest articol

S O S I M !

— Tu, mamă, cu ochii înecați în lacrimi, cu inima pustiită de durerea pierderii flăcăului tău voinic, singura comoră care da un preț vieții tale;

Tu, văduvă, cu copilași rămași fără sprînjîn brațelor tălăii lor, ucis și îngropat ca un câine, pentru a spori strălucirea coroanei „drăguțului de împărat”;

Tu, unchișă trudit, ale cărui buze tremură, îngânînd numele feciorilor iubiți, care nu se vor mai întoarce niciodată;

Tu, preot și învățător, luați ostinți și întemnițezi, pentru a stăpînii împlinirea visurilor tale, fașe ale împilătorilor neamului vostru;

Voi, toți rîniți, toți schilodiți, scăpați ca prin minune, din potopul de moarte, în care ați fost tărăți cu minciuni și cu silnicie.

Ridicați vă frunțile, ștergeți-vă ochii și căutați spre zarea despre răsărit și despre miazăzi.

Vedeți geana de lumină care încununează crestele Carpaților?

E făcătul din strălucirea sufletelor și din strălucirea ochilor fraților voștri, care vin să vă scoată dintr'o robie de veacuri.

Ștergeți-vă ochii, înnăbușiți-vă durerea. Cugetați că măcar și atîta bine, de cât ați avut parte în viața voastră, a fost cumpărat cu suferințele moșilor și strămoșilor voștri; cugetați că suferințele voastre de azi sunt prețful cu care plătiți voi fericirea pruncilor voștri. Și înțelegînd că ei, trupuri din trupurile voastre, sufele din sufețele voastre, vor avea parte să trăiască aveva visul de întregire a neamului nostru, cu care de atîtea ori s'a îngânat și s'a alinat sufletul vostru obidit;

— primiți cu zăbete, primiți cu bucurie pe frații voștri, care vin să vă aducă mai mult decât mîngăierea durerii unui neam: mîngăierea durerii unui om.

— Iar acum, în pragul sfîntei al împlinirii visului de întregire neamului, înțelegînd că ura și trufia se întor împotriva celui rău și trufaș și că ura e cea mai tragică nebulie, să punem jurmînt, că din clipa întregirii neamului nostru, noi nu vom nesocoti și nu vom chinui pe cei cari ne-au urât și ne-au nesocotit și ne-au chinuit atîtea veacuri.

La mormîntul unui erou

Publicăm aici duioasa cuvîntare rostul de diaconul băntăean Dr. Avram Imbrașne, la înmormîntarea voluntarului ardelen, locotenentul Dr. Trifon Ghilzeanu, care a avut loc la 15 Oct. în Chisinau.

Zilele de mîi de voluntarii și de prîbești ardeleni vor ceti adîncă mișcări și cu lacrimi în ochi acest discurs care zugrăvește într'un chip minunat toate suferințele lor și toate nădejdi le lor.

Întai discursul:

Mulț întristați frați,

Dacă îngăduit nu este, fără păcat, noi toți acești călători spre Canaanul făgăduitor al noastre, cari stăm pironiți cu sufletul de-asupra acestui sicriu, li putem Celui ce stăpînește peste mulțimea popoarelor, întrebarea sfioasă și umilă: „Pentru ce Doamne și aceasta?”

De ani de zile biciuite sunt sufletele noastre, ca valurile mării de furtaia călătoare. Zi de zi, ceas cu ceas o nouă lovitură din afară și o nouă frământare, o nouă sbuciumare, un nou clocot înăuntrul slabilor păreți ai bietelor noastre inimi.

Smulși din scumpa glie, unde răsăriseră, aruncați am fost, răsvirați am fost, peste nouă mări și nouă țări, ci unde am ajuns odihna nicăiri nu am cunoscut-o, și nici pentru mulțimea sufriintelor, nici pentru învăpăierea dorințelor noastre. Unde am ajuns, am dus cu noi ceacea o fost parcă sortit anume pentru noi: suferința și visarea.

Suferința nu trupeasca, pentru care nu am avut răgaz să cheltuim energia sufletelor noastre, ci suferința acestor suflete inșiși, suferința morală.

Și visarea fraților nu deșartă de viitorul de vremelnică valoare a fiecărui din noi, ci visarea de tuture, de viața tuture; nu visarea de bunuri de aur scilpitoare, dar visarea mării scilpitoare și de cât aurul, de zilele

smulse din raiu, ce vor cobori de sus din înălțimile cerești pe raze de soare aducându-ne în inimă și lumină și căldură și mîngăiere și vindecare și odihna. Visarea de adevărata noastră viață, pe care n'am avut-o încă, mare încapătoare, cuprînzînd pe toți și pe toate, viața de sub pămînt a mîntășilor și frânturile de viață românească de astăzi din toate unghiurile și viața urmașilor într'o singură, mare de viață: **Marea vieții românești.**

Cu acea suferință și această visare ne avăd cuvînt dela țara mîmă, au pornit voinicii albelor noastre sate din Ardeal, Banat și Bucovina să moară în slujbă străină, în aceeași suferință și visare lăsand tot mîmînchiul de viață, cătă rămăsese acasă, cuprînzînd în pepturi de moșnegi, în inimă slabă de mame, în țipete de soții și lacrimări curate de copii și din cauza lor, a acelei suferințe și a acestei visări, colosus, în piscurile Carpaților, în ghiarele morții, care întindea atatea limbi de foc ucigătoare din toate părțile, voinicii noștri cu o ochiu plîngeau de suferință și cu celalt împingean privirea departe în zare, ca să prindă cu un ceas mai înainte ivirea aroriei, pe care o așteptau în neclintita lor visare. Și dacă făcarea vieții atătora din ei s'a stîns, n'au putut să moară și suferința și visarea; ele au rămas legate de suflet înfiorînd acele locuri colindînd în răfăcure deasupra lor și vor rătăci mereu până când una va fi ridicată și cealaltă realizată.

Prin cei ce au scăpat de moarte atunci, duse au fost suferința și visarea până în cele mai îndepărtate stepe ale nemărginitei Rusii. Cei ce au fost acolo să se căntăm frații, le-au găsit pe amăndouă și pe coastele Mării Negre și pe ale celei Azovice și pe ale celei Caspice și pe Neva și pe Don și pe Dnepr și pe Volga și pe Camă și în Creerii Uralilor și dincolo de creștele lor până în Vădvolocul răsăritului și în jos pînă

